

Aate eli ideologia

- Aate on käsitys siitä, mikä ihmisen elämässä on tavoittelemisen arvoista, minkälainen yhteiskunta mahdollistaisi tuon hyvän ja millä keinoilla se voitaisiin saavuttaa.
- Yleensä tarkoituksena pyrkiä yhteiseen hyvään!
 - Ideologiakritiikki haastaa tässä epäonnistumisesta: oman edun ajaminen motivaattorina?

Aate ja maailmankatsomus

Aate, ideologia

Järjestelmällinen ajattelutapa, joka ilmaisee käsityksen korkeimmasta henkisestä ja poliittisesta hyvästä.

Maailmankatsomus

Ajattelutapa, joka ilmaisee kokonaiskäsityksen maailman perusrakenteesta ja ihmisen asemasta maailmassa.

Yhteiskunnallisia jakoja

Säädyt

syntyperän mukaan

aatelisto

papisto

porvaristo

talonpojat

Luokat

*koulutuksen, varallisuuden ja
ammattiaseman mukaan*

yläluokka

keskiluokka

työväenluokka

Poliittisen kentän jakautuminen

vasemmisto

- Suhtautuu kielteisesti kapitalismiin.
- Ajaa usein työväestön etua.

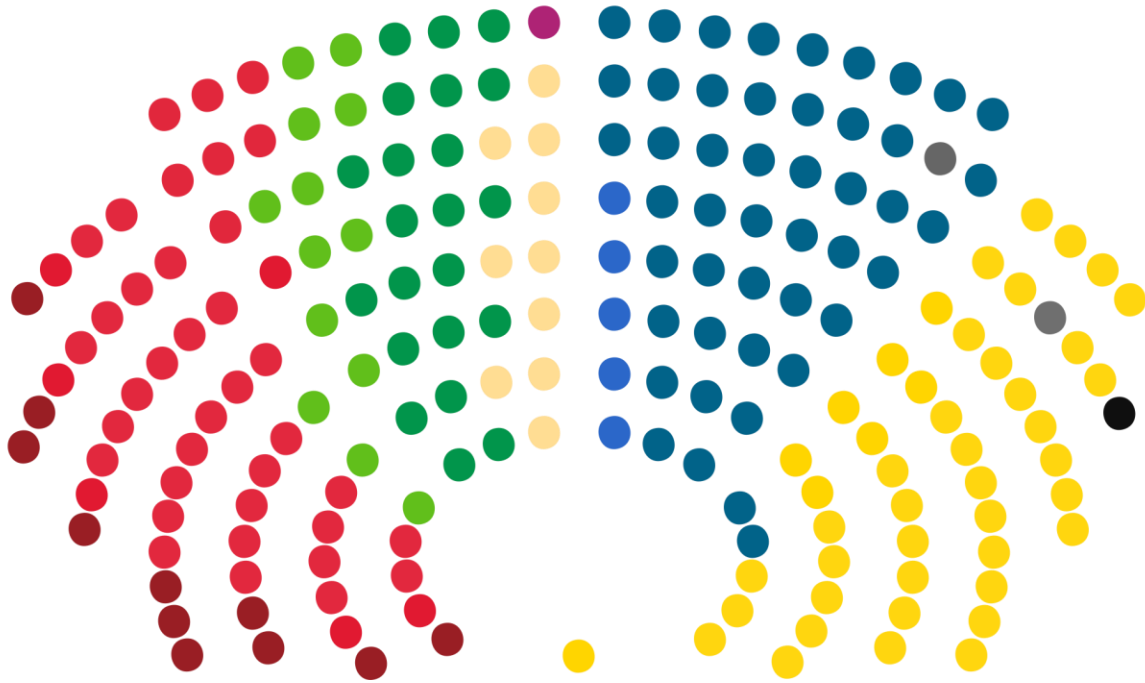
keskusta

- Suhtautuu hyväksyvästi kapitalismiin.
- Ajaa usein maaseudun ja maatalousyrittäjien etua.

oikeisto

- Suhtautuu myönteisesti kapitalismiin.
- Ajaa usein yrityselämän etuja.

Oikeisto istuu oikealla, vasemmisto vasemmalla!

Mikä suomalainen puolue mikäkin väri?

Aatteet suhtautuvat eri tavalla yhteiskunnalliseen muutokseen

ARVOKONSERVATISMI

KONSERVATISMI

LIBERALISMI

ARVOLIBERALISMI

Liberalismi – Korkein arvo on yksilönvapaus!

- **Liberalismi** (lat. *liber* eli vapaa) ponnisti 1700-luvun valistusaatteesta.
- Taustalla yksinvaltioiden ja kirkon vallan kritisoiminen.
- Aate on haarautunut eri suuntauksiin, mutta **klassinen liberalismi** korosti erityisesti
 - demokratiaa ja aktiivista kansalaisuutta
 - sananvapautta
 - yksilön oikeuksia
 - valtion vähäistä puuttumista kansalaisten elämään.
- Liberalismin vaikutus näkyy erityisesti
 - Yhdysvaltojen itsenäisyyden julistuksessa 1776
 - Ranskan suuressa vallankumouksessa 1789
 - Imperiumien hajoamisessa ja demokraattisten kansallisvaltioiden synnyssä 1900-luvulla.

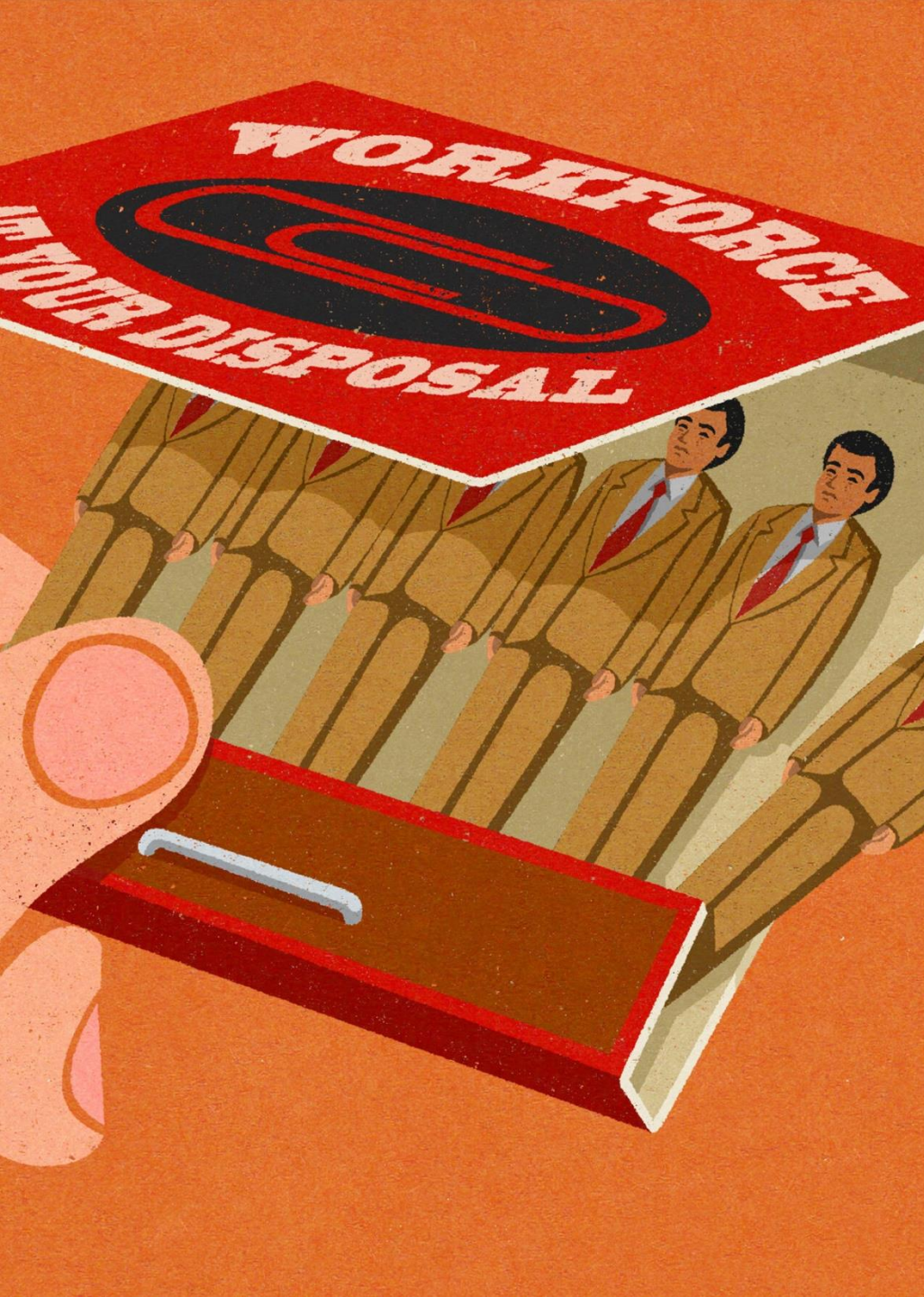

Näkymätön käsi

- Katso BBC:n *History of Ideas* -sarjan [video](#)
Ohjaako näkymätön käsi taloutta?
- Pohdi, miten vapaa kilpailu ja näkymätön käsi soveltuvat seuraaviin tilanteisiin:
 - hallitseva monopoliasema
 - päihde- ja huumekauppa
 - globaalit ympäristöongelmat, esim. ilmastonmuutos.

Talous taiteessa – kuvakollaasi

- Kerätkää parin kanssa tai pienryhmissä esimerkkejä talouden kuvaamisesta taiteessa: elokuvia, tv-sarjoja, graffiteja, kuvataidetta, kaunokirjallisuutta, valokuvia, sarjakuvia jne.
- Miettikää seuraavia osa-alueita: työ ja menestyminen, rikkaus ja eriarvoisuus, shoppailu ja yritykset.
- Yrittäkää etsiä sekä myönteisiä että kriittisiä esimerkkejä.
 - Myönteisiä kuvauksia löytyy esimerkiksi monista tv-sarjoista, kriittisempiä kuvauksia esimerkiksi googlaamalla hakusanoilla ”capitalism street art”.
- Muodostakaa löydöksistänne kuvakollaasi.

Sosialismi

- Sosialismin aate syntyi 1800-luvulla teollistuvassa Euroopassa.
- Työn tuottavuus kasvoi harppoen, mutta työläisten asema oli huono:
 - pitkät työajat ja keho palkka
 - vaarallinen työ
 - lapsityövoima
 - huonot asuinolot ja hygienia
 - saasteet ja muut ympäristöongelmat
- **Sosialismi** vastasi työväenluokan avunhuutoon.
- Aatteessa on monia eri suuntauksia, mutta niissä on samoja piirteitä:
 - Taloutta ei saa jättää pelkkien vapaiden markkinavoimien varaan (vrt. talousliberalismi).
 - Valtion pitää tasata tuloeroja.
 - Tuotantovälineiden, eli tehtaiden, koneiden ja raaka-aineiden, pitää olla yhteisomistuksessa.

Kapitalismin kritiikki

- Katsotaan Steve Cuttsin animaatio [Happiness](#).
- Pohtikaa:
 - Mistä asioista video kritisoi nykyistä elämäntapaa ja yhteiskuntia?
 - Kuinka osuvaa videon kritiikki mielestäsi on?
 - Missä mielessä videolla esitettyjen ongelmien syy on vapaa markkinatalous ja kapitalismi? Missä mielessä ei?
 - Ison-Britannian entinen pääministeri Winston Churchill on sanonut, että demokratia on huonoin hallintotapa, ellei mukaan lasketa kaikkia muita hallintotapoja, joita aika ajoin on kokeiltu. Pitääkö tämä paikkaansa myös kapitalismin kohdalla – eli onko kapitalismi virheistään huolimatta paras mahdollinen talousjärjestelmä?

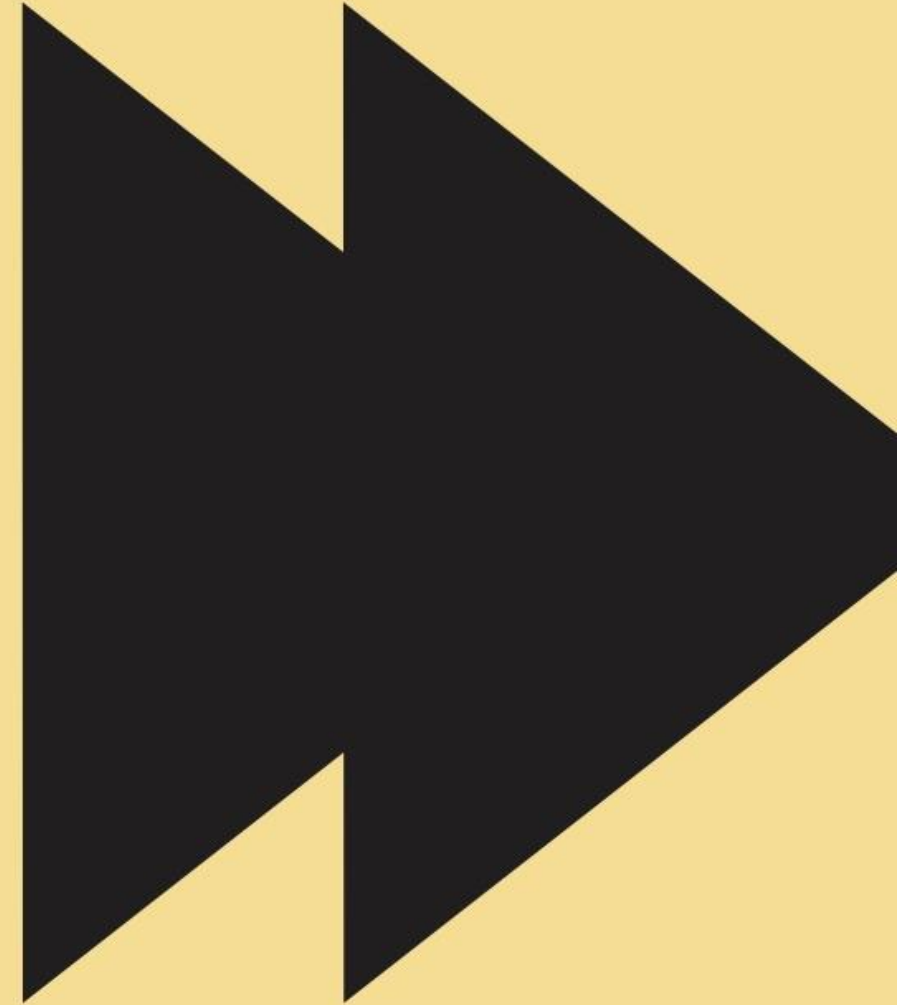
Klassinen konservatismi

- **Konservatismi** syntyi vastareaktiona Ranskan suurelle vallankumoukselle 1789.
- Aate on vastustanut sekä liberalismia että sosialismia – liian nopeat muutokset ovat vaarallista **radikalismia**.
- Tunnetuin edustaja on Edmund Burke (1729–1797).
 - Monimutkaisia yhteiskuntia pitää muuttaa varovaisesti ja harkiten.
 - Menneiden sukupolvien viisautta ja yhteisön perinteitä on kunnioitettava.
 - Yhteiskunnallisen kehityksen ei pidä tapahtua valtiojohtoisesti ylhäältä alas.
 - Pitää luottaa yhteiskunnan perustaan – perheisiin, seurakuntaan ja kansalaisyhteiskuntaan.
 - Konservatismiin ytimessä ovat yhteisöt ja niiden perinteet.

Vaadimme edistystä!

- Pohdi itsenäisesti:
 - Miten nyky-Suomea pitäisi muuttaa?
 - Miten Suomea voisi parantaa?
 - Listaa 3 tärkeintä asiaa.

Nämä kannattaa säilyttää!

- Pohdi itsenäisesti:
 - Mitä nyky-Suomessa ei pitäisi muuttaa?
 - Mikä on Suomessa säilyttämisen arvoista?
 - Listaa 3 tärkeintä asiaa.

Vanhassa vara parempi!

- Pohdi itsenäisesti:
 - Minkä suhteen nyky-Suomessa pitäisi palata vanhaan?
 - Mitkä asiat olivat ennen paremmin?
 - Listaa 3 tärkeintä asiaa.

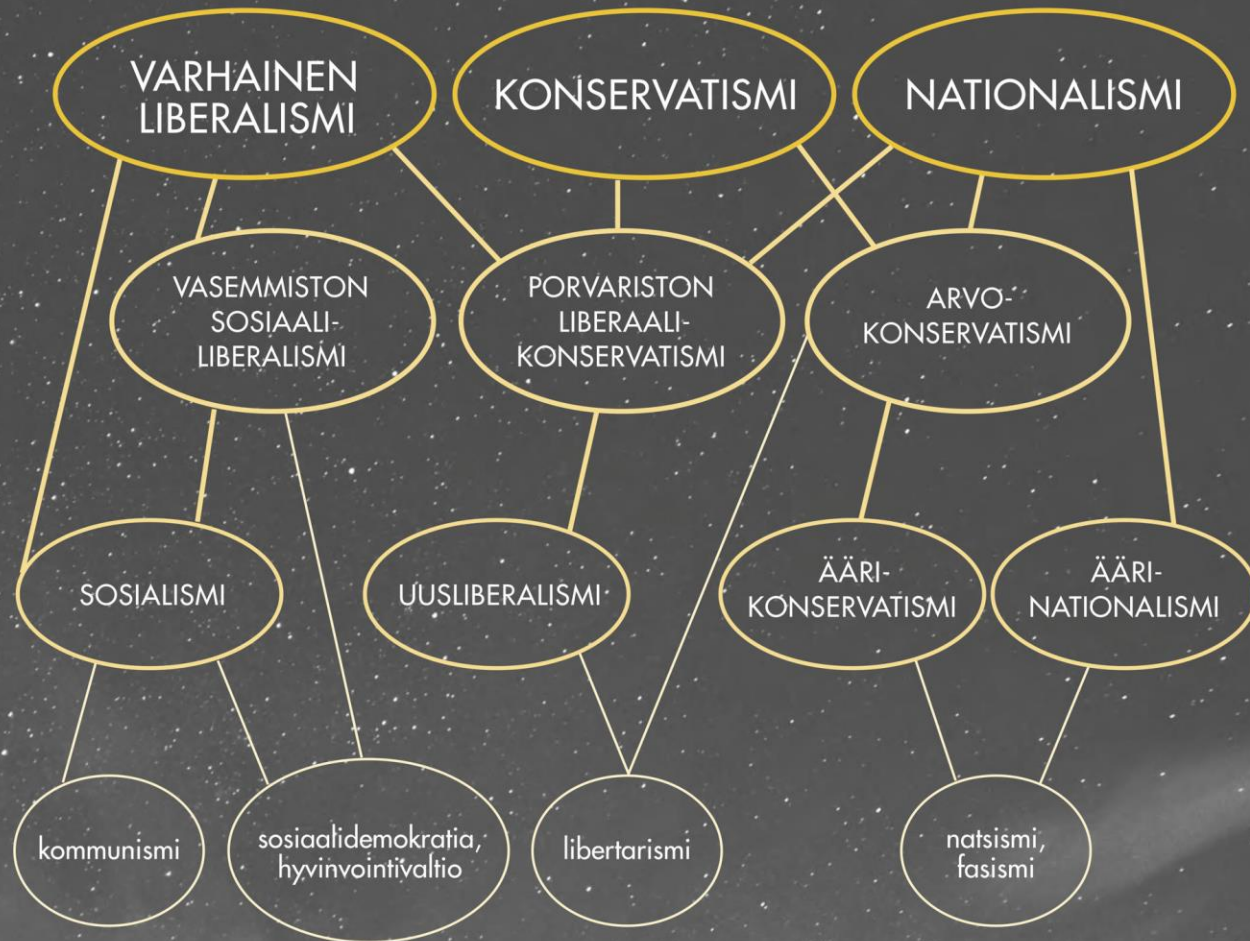
Muuttaa, säilyttää vai palata vanhaan?

– Yhteinen purku

- Vertaile tekemiäsi listoja parin kanssa tai pienessä ryhmässä.
- Mistä asioista olette samaa mieltä?
- Entä eri mieltä?

- Pohtikaa:
 - Miksi nuoret ovat yleensä liberaaleja?
 - Entä miksi moni muuttuu konservatiivisemmaksi iän myötä?
 - Ota kantaa väitteeseen: ”Yhteiskunta tarvitsee sekä konservatiiveja että liberaaleja.”

AATTEIDEN KEHITYS 1700-LUVULTA NYKYPÄIVÄÄN

Nationalismi

- **Nationalismi** eli *kansallisuusaate* on yksi historian merkittävimmistä aatteista.
- Sen vaikutus näkyy esimerkiksi
 - imperiumien luhistumisessa 1800- ja 1900-luvuilla
 - kansallisvaltioiden itsenäistymisessä
 - sodissa
 - kansallismielisten poliitikkojen ja puolueiden nousussa.
- Aatteella voidaan tarkoittaa:
 1. **Kulttuurinationalismia**, joka korostaa kansallismielisyyden merkitystä.
 2. **Poliittista nationalismia**, jonka mukaan jokaisen kansan pitäisi itse saada päättää asioistaan ja elää omassa **kansallisvaltiossaan**.

Oi maamme Suomi, synnyinmaa!

- Katsotaan Yle Areenan *Suomi on suomalainen* -sarjan jakso 10: [Nationalismi](#) (27 min).
- Ota kantaa jaksossa esitettyihin ajatuksiin:
 - ”Nykyationalismi erottelee ja haluaa palata menneeseen.”
 - ”Kuviteltuja yhteisöjä pitää yllä niiden jäsenten jaettu usko yhteisön olemassaoloon. Tämän uskon ylläpito oli Suomessa helpompaa ennen kuin nykyään.”
- Pohdi ja keskustele:
 - Mitkä teokset ja kokemukset ylläpitävät uskoa yhteiseen suomalaisuuteen nykyään?
 - Mitä luonteenpiirteitä suomalaisuuteen yhdistetään? Ovatko tällaiset kansalliset luonteenpiirteet hyödyllisiä vai haitallisia?
 - Tarvitaanko nykyään enää kansallistunnetta tai -valtiota?

<https://areena.yle.fi/1-4058143>

Lue kolumni ja vastaa kysymyksiin

- <https://yle.fi/a/3-11220699>
- a) Määrittele käsite *kuviteltu yhteisö*. Miten käsite liittyy nationalismiin?
- b) Mitkä asiat ylläpitävät kuviteltua yhteisöä?
- c) Pohdi, mitä hyötyä ja haittaa on kuvitellusta *kansakunnan* yhteisöstä.

Kati Kelolan kolumni: Ahdasmieliselle nationalismille ei ole pakko alistua

Kun nationalismin nousu Euroopassa ahdistaa, on lohdullista muistaa, että on kyse ihmisen luomasta rakennelmasta, jota voi muuttaa, kirjoittaa Kati Kelola.

Kuva: Antti Haanpää / Yle

riisto

normatiivinen ihanne, jonka mukaan perinteisiä arvoja pitää kunnioittaa

liberalismi

yleisnimitys poliittisille aatteille, jotka korostavat vapautta, kuten talouden tai yksilön vapautta

prekariaatti

socialistinen aate, joka korostaa tuotantovälineiden yhteisomistusta ja arvostelee kapitalismia riistosta

arvokonservatismi

normatiivinen ihanne, joka korostaa jokaisen vapautta valita omat arvonsa

arvoliberalismi

tilapäisissä tai epätyypillisissä työsuhteissa työskentelevien ihmisten luokka

kommunismi

Karl Marxin teoriassa palkkatyöstä riippuvaisen ihmisen taloudellisen aseman hyväksikäyttö

Konservatiivi ei ole metsän peto vaan liberaalin matkatoveri

Kolumni | Monissa tilanteissa perinteisten arvojen kannattajat on leimattu takapajuisiksi tai suorastaan julmiksi, vaikka he olisivat ehkä vain tarvinneet muutosten sulatteluun hiukan enemmän aikaa.

Saska Saarikoski

3.12.2020 2:00

ITSENÄISYYDEN alkuvuosina Suomen perusarvoiksi julistettiin koti, kirkko ja isänmaa, mutta sittemmin kolmikko joutui huonoon huutoon konservatiivien ja edistyksellisten välisissä taisteluissa.

Nykyään moiset väittelyt tuntuvat aika pieniltä kinoilta. Onhan niissä kysymys lähinnä siitä, kuinka nopeasti asioiden halutaan muuttuvan.

Lue kolumni ja pohdi seuraavien aatteiden tarpeellisuutta ja roolia nykymaailmassa!

- sosialismi
- nationalism
- talousliberalismi
- arvoliberalismi
- konservatismi

Anarkismi

- <https://areena.yle.fi/1-3239253>
- **9. Katso [video](#) ja vastaa kysymyksiin.**
- **a) Erittele anarkistien yhteiskunnallisia näkemyksiä.**
- **b) Analysoi Suvi Auvisen argumentteja yhteiskunnan tilasta ja anarkismista.**
- **c) Millaisen vaihtoehdon anarkismi tarjoaa nykyiselle yhteiskuntamallille?**

